

Виходячи з цієї мети виробничої діяльності підприємства в умовах ринкових відносин і законів регулювання, слід керуватися принципами послідовного переходу до визначення відносин основних економічних показників: визначення вартості матеріалів; витрат матеріалів на обсяг виробництва товарної продукції та на 1 грн.; рентабельності продукції та розміру прибутку підприємства.

Ці показники економічного аналізу є особливо необхідними в управлінні підприємствами для оперативного контролю за раціональним використанням матеріалів, рентабельності продукції та динаміки за визначений період роботи підприємства.

І. Ю. Калмикова, канд. екон. наук, доц.
Н. Є. Скрипник
Дніпропетровський національний університет

ТЕХНІЧНІ СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Сучасний рівень розвитку економіки вимагає від підприємства оперативності прийняття рішень щодо підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, виготовлення нових товарів та ін. Рішення цих задач можливе за допомогою економічного аналізу. Сучасний керівник, кваліфікований фахівець з економіки повинен досконало володіти методами, технічними способами та прийомами, за допомогою яких здійснюється дослідження економічних процесів в господарчій діяльності підприємства.

Найвідоміші науковці в області економічного аналізу, автори багатьох підручників та навчальних посібників (Г. В. Савицька, А. Д. Шеремет, М. Х. Баканов, Н. П. Любушин та інші) пропонують використовувати наступний інструментарій в дослідженнях. Перш за все традиційні способи, до яких можна віднести використання абсолютних, відносних та середніх величин, спосіб порівняння, графічний, побудова аналітичних таблиць, групування, балансовий. Вони досить прості та доступні у використанні. Економічний аналіз будь-яких економічних процесів починається з використання саме цих прийомів. Вони не вимагають громіздких математичних обчислювань і досить часто є найбільш ефективними способами виявлення причин змін, що відбуваються в економічних процесах. Так, аналізуючи витрати на виробництво

продукції (послуг) за калькуляційними статтями за допомогою способу порівняння, оперативно можна встановити, що є причиною зміни собівартості продукції та в якому напрямку слід продовжити дослідження більш детально. Використання відносних показників незамінне при аналізі складу та структури економічних явищ та процесів. Також не викликає сумніву, що побудова аналітичних таблиць є найбільш раціональною, наочною та систематизованою формою представлення вихідних даних, простіших алгоритмів їх обробки та отриманих результатів. Аналітичні таблиці використовуються на всіх етапах проведення економічного аналізу.

Наступна група прийомів, що використовуються в економічному аналізі, це способи детермінованого та стохастичного факторного аналізу. За допомогою цих способів можливо не тільки встановити фактори, що впливають на результативні показники діяльності підприємства, а надати їм кількісну визначимість, тобто виміряти. Досить широко в економічному аналізі використовуються способи детермінованого факторного аналізу, засновані на принципі елімінування. Але не можна не погодитися з авторами наукової доповіді «Трансформація курсу «Економічний аналіз» А.Ф. Павленко та М. Г. Чумаченко, що процес обчислення є громіздким, а результати приблизними, що ґрунтуються на припущеннях. Але слід відзначити, що результати аналізу будуть більш точними, а рекомендації обґрунтованими, якщо в процесі дослідження використовуються кількісні методи, що дають змогу не тільки описати економічне явище або процес, а також дати йому кількісну характеристику. На наш погляд, конкретна цифра, яка отримана в результаті обчислювальних процедур, що дає оцінку економічному процесу, більш переконлива, та має перевагу перед тирадою, що побудована на міркуваннях та спостереженнях аналітика. Але безумовно, якісне економічне дослідження можливо виконати лише в симбіозі всіх можливих прийомів та способів, як кількісних так і описувальних в комбінації, що доцільна для конкретної ситуації.

В практиці економічного аналізу досить поширене використання неформальних методів та прийомів аналізу. Неформальні методи засновані на описуванні процедур на логічному рівні, без допомоги чітких аналітичних залежностей. Використання цих методів базується на досвіді та інтуїції аналітиків. У більшості випадків для проведення експрес-аналізу господарчої діяльності підприємства використовують в першу

чергу неформальні методи. До неформальних методів проведення економічного аналізу можна віднести методи експертних оцінок та методи ситуаційного аналізу та прогнозування. Серед методів експертних оцінок найбільш поширеними є дельфійський метод та морфологічний аналіз. Дельфійський метод являє собою узагальнення оцінок експертів, які торкаються перспектив розвитку того або іншого економічного суб'єкта. Особливість даного методу полягає в послідовному, індивідуальному, анонімному опитуванні експертів. Така методика виключає безпосередній контакт експертів між собою, груповий вплив, що виникає в спільній роботі. Аналіз за допомогою дельфійського методу проводиться в декілька етапів, результати оброблюються статистичними методами.

Морфологічний метод — це експертний метод систематизованого огляду всіх можливих варіантів розвитку окремих елементів системи, що досліджується, побудований на повних та чітких класифікаціях об'єктів та явищ, їх властивостей та параметрів. Цей метод використовується в прогнозуванні складних процесів, які описуються різними групами експертів та розробляються сценарії, котрі зіставляють для того, щоб отримати комплексну картину майбутнього розвитку.

Перспективним є використання методів ситуаційного аналізу. В основі цих методів є моделі, призначені для вивчення функціональних або твердо детермінованих зв'язків, коли кожному значенню факторної ознаки відповідає визначене не випадково значення результативної ознаки. Серед методів ситуаційного аналізу найбільш поширеними є імітаційне моделювання та метод сценаріїв.

Безумовно, комплексний економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства можливо виконати лише використовуючи весь інструментарій методів і прийомів.

Е. Т. Карапетян, канд. екон. наук, ст. вик.
Тернопільська академія народного господарства

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ МЕРЕЖІ КОНКУРЕНТІВ І ЗАСОБІВ СТИМУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Конкуренти прагнуть зробити свій бізнес безпечним за рахунок створення розгалуженої і гнучкої мережі реалізації продукції. Ефективність її роботи багато в чому визначається